

الرحمن

الرحيم

الحق

القيوم

درس ۱۵: انقلاب اسلامی ایران

اهداف و انتظارات از دانش آموزان

- ۱- اقدامات آمریکا پس از کودتای ۲۸ مرداد برای جلوگیری از قیام های مردمی را نام ببرند.
- ۲- محتوای تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی را شرح دهند.
- ۳- علت مخالفت امام خمینی با تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی را توضیح دهند.
- ۴- محتوای اصول شش گانه (انقلاب سفید) را شرح دهند.
- ۵- نحوه رخداد قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ را به طور خلاصه توضیح دهند.
- ۶- مفهوم کاپیتولاسیون (مصونیت قضایی یا قضاوت سپاری) را شرح دهند.
- ۷- افراد و گروه های مبارز علیه حکومت پهلوی را نام ببرند.
- ۸- اوضاع حکومت پهلوی در سال ۱۳۵۶ را توضیح دهند.
- ۹- علت و چگونگی قیام ۱۹ دی ۱۳۵۶ در قم را شرح دهند.
- ۱۰- علت و چگونگی قیام ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ در تبریز را بیان کنند.
- ۱۱- چگونگی رخداد جمعه سیاه (۱۷ شهر یور ۱۳۵۷) را توضیح دهند.
- ۱۲- عوامل موثر در پیروزی انقلاب اسلامی را نام ببرند.

پس از کودتای ۲۸ مرداد و بازگشت محمدرضا شاه به سلطنت، فصل جدیدی از نفوذ و سلطه آمریکا بر ایران آغاز شد.

ناراحتی مردم از شکست نهضت ملی شدن نفت و تسلط دوباره بیگانگان بر کشورشان

توصیه آمریکایی ها به شاه برای ایجاد تغییرات در امور مختلف اقتصادی و اجتماعی کشور

دلایل ایجاد تغییرات: ←

جلوگیری از وقوع قیام های مردمی

حفظ حکومت پهلوی

برخی تغییرات پیشنهادی آمریکا به شاه

الف) تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی:

حکومت پهلوی در سال ۱۳۴۱ ش، قانون انجمن های ایالتی و ولایتی (شوراهای استان و شهرستان) را تغییر داد.

الف) لغو شرط مسلمان بودن برای انتخاب شوندگان و انتخاب کنندگان

ب) لغو سوگند به قرآن از سوی انتخاب شوندگان و تبدیل آن به سوگند به

کتاب آسمانی

تغییرات:

حکومت پهلوی به ظاهر وانمود می کرد که با این تغییرات قانونی قصد دارد مردم را در فعالیت های اجتماعی مشارکت بدهد.

اما در واقع هدف او تضعیف هویت اسلامی جامعه ایران بود.
به همین دلیل **علما با این تغییر قانون مخالفت کردند.**

برجسته ترین مخالفان، عالمی شجاع به نام **آیت الله سید روح الله خمینی** بود که در قم اقامت داشت.

امام خمینی می دانست که هدف حکومت از این تغییرات،
مخالفت با اسلام و تخریب ارزش های اسلامی است.

سرانجام در نتیجه مخالفت جدی امام و سایر علما،
دولت مجبور شد تصویب نامه را لغو کند.

امام خمینی، رهبر انقلاب اسلامی ←

برخی تغییرات پیشنهادی آمریکا به شاه

(ب) اصول شش گانه:

محمدرضا شاه پیروی از سیاست های آمریکا را برای حفظ حکومت خود ضروری می دانست.

مدت کوتاهی پس از لغو تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی، اعلام کرد که اصول

شش گانه ای را با عنوان « انقلاب سفید » به همه پرسسی (رفراندوم) خواهد گذاشت.

اصول شش گانه در ظاهر برای کشور خوب و لازم به نظر می رسیدند.

اما امام خمینی و سایر علمای مبارز اهداف و پیامدهای واقعی این اصول آگاه بودند

افزایش سلطه آمریکا بر ایران
وابستگی سیاسی و اقتصادی کشور ما به بیگانگان

امام ضمن غیر قانونی شمردن همه پرس‌رسی اصول شش گانه، از مردم خواست که در آن شرکت نکنند.

در بعضی شهرها مانند تهران و قم، مردم تظاهرات کردند و مخالفت خود را با اصول شش گانه و همه پرس‌رسی آن نشان دادند.

همه پرس‌رسی اصول شش گانه با وجود اعتراض‌های مردمی، در بهمن ۱۳۴۱ برگزار شد و حکومت پهلوی نیز اعلام کرد که بیشتر مردم با اصول شش گانه موافق‌اند.

اصول شش گانه

- الغای رژیم ارباب و رعیتی
- ملی کردن جنگل‌ها در سراسر کشور
- فروش سهام کارخانه‌های دولتی به عنوان پشتوانه اصلاحات ارضی
- سهم کردن کارگران در منافع کارگاه‌های تولیدی و صنعتی
- اصلاح قانون انتخابات
- ایجاد سپاه دانش به منظور اجرای تعلیمات عمومی و اجباری

اعلام اصول
ششگانه انقلاب
سفید شاه و مردم
توسط محمدرضا
پهلوی در روز
ششم بهمن سال
۱۳۴۱

تظاهرات مردم در مقابل
بازار تهران در حمایت
از اعلامیه امام خمینی

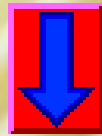
تعطیلی بازار تهران
در حمایت از اعلامیه
امام خمینی مبنی بر
تحریم رفراندم
اصول ششگانه شاه
در بهمن ماه سال
۱۳۴۱

مراسم واگذاری
اسناد مربوط به
اصلاحات ارضی
در بروجرد
توسط محمدرضا
پهلوی

پ) قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲

با فرارسیدن ماه محرم، که مقارن با خرداد ۱۳۴۲ بود، امام خمینی به مدّاحان و سخنرانان مذهبی یادآوری کرد که سکوت در برابر حکومت ستمگر، کمک به دشمنان اسلام است و از آنان خواست که خطر اسرائیل را به مردم گوشزد کنند.

در آن زمان حکومت پهلوی با اسرائیل رابطه برقرار کرده بود.

رژیم پهلوی ۷۰ درصد از نفت اسرائیل را تأمین می کرد و هیچ گاه موضع گیری ای علیه تجاوز و اشغالگری های اسرائیل نمی کرد.

سخنرانی امام در عصر عاشورا (۱۳ خرداد) در مدرسه فیضیه قم

محکوم کردن شاه به ستمگری، همکاری با اسرائیل و وابستگی به آمریکا

دو روز بعد مأموران رژیم شاه شبانه به خانه امام ریختند و ایشان را **دستگیر** و پس از انتقال به تهران، در یکی از پادگانهای نظامی **زندانی** کردند.

خشم و اعتراض گستردهٔ مردم مسلمان ایران در شهرهای مختلف (قم، تهران، ورامین)

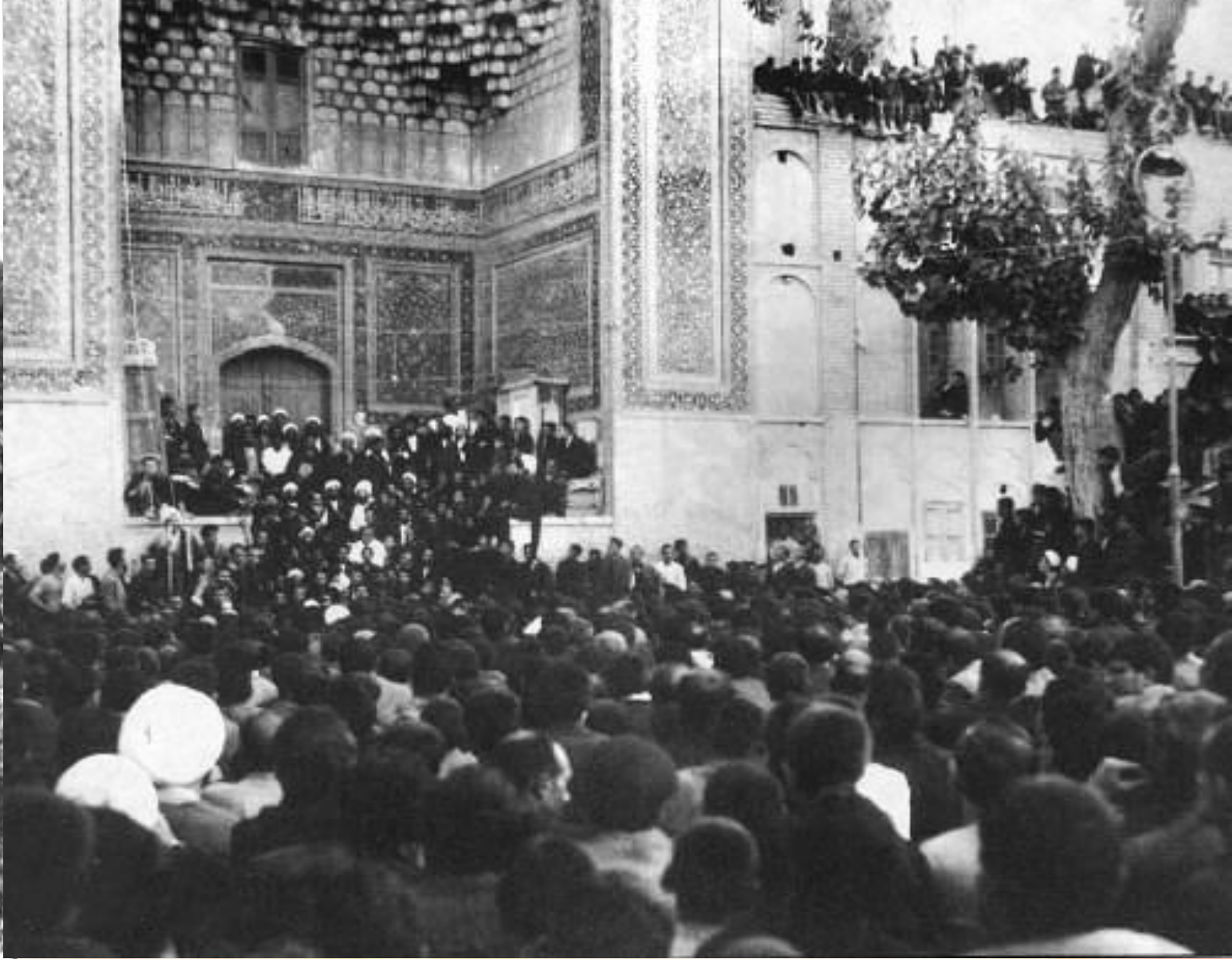
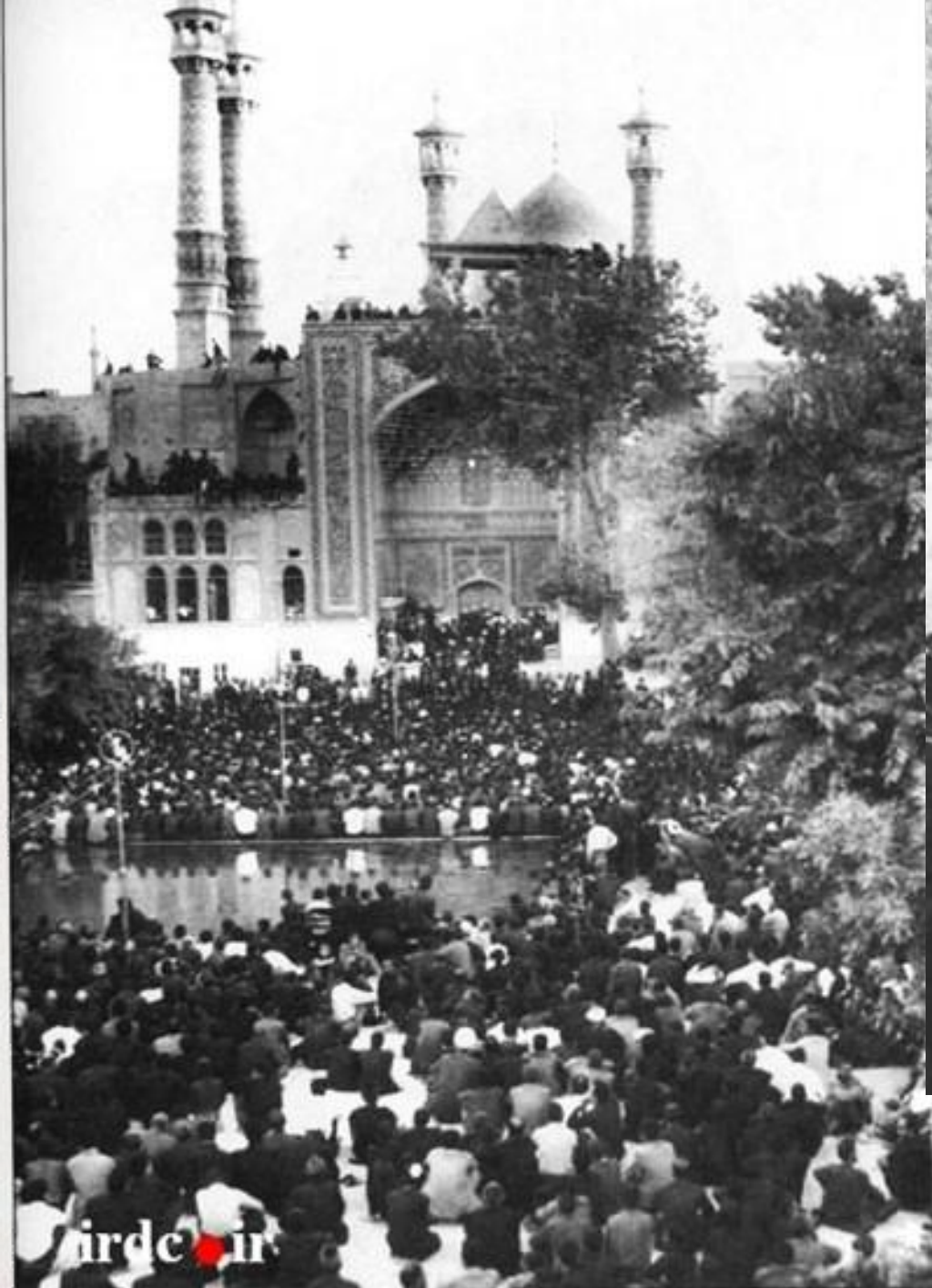
رژیم شاه که از حرکت سریع و فراگیر مردم به وحشت افتاده بود، به مأموران خود دستور داد که تظاهرکنندگان را به گلوله ببندند و قیام را سرکوب کنند.

نتایج قیام:

افزایش خشم و نفرت مردم انقلابی نسبت به شاه و عوامل حکومت

تقویت انگیزهٔ مردم برای مبارزه تا سرنگونی حکومت پهلوی

مدرسه فیضیه قم هنگام سخنرانی امام در روز عاشورا

امام خمینی در
حال سخنرانی در
مدرسه فیضیه

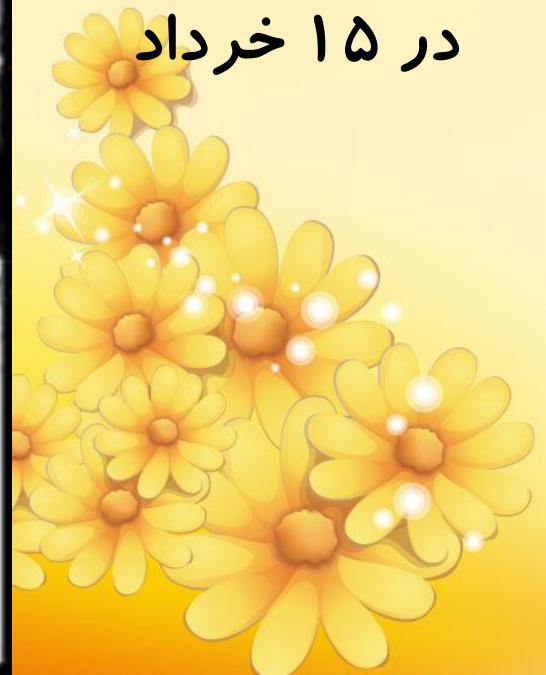
تصویری از
راهپیمایی قیام
کنندگان تهران در
۱۵ خرداد ۱۳۴۲

نمایی از درگیری
نیروهای شاه با
مردم قیام کننده
در ۱۵ خرداد
۱۳۴۲ - شهر
تهران

اعزام گارد و ارتش
برای مقابله با مردم
در ۱۵ خرداد

یکی از مجروحین
در ۱۵ خرداد

مردم کفن
پوش ورامین
۱۵ خرداد ۴۲

تعدادی از بازداشتیهای ۱۵ خرداد

ت) مخالفت امام خمینی با لایحه کاپیتولاسیون (قضاوت سپاری)

امام خمینی پس از چند ماه بازداشت، در فروردین ۱۳۴۳ اجازه یافت که به قم بازگردد.

مدتی بعد، آمریکا دولت ایران را مجبور کرد که به مأموران نظامی آمریکا علاوه بر تأمین هزینه های آنها مصونیت قضایی یا حق کاپیتولاسیون (قضاوت سپاری) بدهد.

اگر آمریکایی ها در ایران مرتکب جرمی می شدند، دادگاه های ایران حق رسیدگی به جرم آنها را نداشتند.

امام خمینی در یک سخنرانی مهم، دادن مصونیت قضایی به آمریکاییان را اقدامی ذلت بار و خلاف استقلال کشور شمرد و شاه را به سبب وابستگی به آمریکا به شدت سرزنش کرد.

حکومت پهلوی دریافت که امام اهل سازش و سکوت نیست.

در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ امام را به ترکیه تبعید کرد. حدود یک سال بعد، تبعیدگاه امام از ترکیه به نجف در عراق تغییر یافت و تا مهر ۱۳۵۷ در شهر نجف ساکن بود.

امام در تبعید نیز به مبارزه ادامه داد و با صدور اعلامیه و فرستادن پیام، مردم و گروه های سیاسی را به مبارزه با حکومت پهلوی دعوت می کرد.

محمدرضا شاه
در ملاقات با
نیکسون رئیس
جمهور آمریکا

سخنرانی امام در
اعتراض به
کاپیتولاسیون

امام خمینی در ایام تبعید در ترکیه

امام خمینی در ایام
تبعبد در نجف

منزل امام در
تبعید نجف

ادامهٔ مبارزهٔ ملت پس از تبعید امام خمینی

قشرهای مختلف مردم به ویژه روحانیان، فرهنگیان، دانشجویان و بازاریان پس از تبعید رهبر نهضت، به مبارزه ادامه دادند.

آنها به پیروی از امام، مبارزه را وظیفه ای دینی و شرعی می دانستند.

علاوه بر پیروان و یاران امام خمینی، گروه های دیگری نیز با عقاید سیاسی متفاوت در مبارزه با حکومت پهلوی شرکت داشتند.

برخی دیگر از عالمان و اندیشمندان مانند استاد شهید آیت الله مطهری، مرحوم آیت الله طالقانی و دکتر علی شریعتی به شکلی دیگر مبارزه می کردند.

آنان می کوشیدند با سخنرانی، نوشتن کتاب و مقاله و برگزاری کلاس های تفسیر قرآن و نهج البلاغه در مساجد، حسینیه ها و دانشگاه ها، اسلام انقلابی را به جوانان معرفی کنند.

آیت الله مطهری

اگر نمی توانی به

مردم خدمتی

بکنی برو تا

خیانتی نکنی

(دکتر شریعتی)

آیت الله سید محمود
طالقانی، عالم مبارزی
که مدت های طولانی
در زندان های شاه،
شدیدترین شکنجه ها
را تحمل کرد و سال ها
در تبعید به سر برد.

اوضاع ایران در آستانه انقلاب اسلامی

در سال ۵۶ چنین به نظر می رسید که حکومت پهلوی در اوج قدرت است.

در آن زمان شاه اکثر مخالفان خود را سرکوب کرده بود. آمریکا و بسیاری از کشورهای قدرتمند نیز از حکومت او پشتیبانی می کردند.

اما مردم ایران به دلیل مسائل و مشکلات مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی از شاه و سیاست های او ناراضی بودند.

دلایل نارضایتی ملت از شاه

زیرا حکومت پهلوی به فرهنگ و ارزش های اسلامی توجهی نداشت و برنامه های رادیو و تلویزیون و سینما در جهت بی بند و باری و تخریب ارزش های اسلامی بود.

حکومت پهلوی به بیگانگان وابسته بود و نفوذ و دخالت کشورهای خارجی به ویژه آمریکا در امور ایران، بر نارضایتی مردم افزوده بود

استبداد و سرکوب عامل دیگری بود که خشم و نفرت ایرانیان را علیه حکومت شاه بر می انگیخت. رژیم پهلوی حقوق ملت و اصول قانون اساسی مشروطه را نادیده می گرفت.

نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران در برابر شاه هیچ استقلالی نداشتند و کاملاً

مطیع او بودند.

روزنامه ها نیز آزادی نداشتند و نمی توانستند از شاه و مقام های حکومتی انتقاد کنند.

ساواک و مأموران نظامی با انواع شکنجه ها، مخالفان را سرکوب می کردند و عده زیادی از

مخالفان به اعدام، زندان و تبعید محکوم شده بودند.

مطالب زیادی دربارهٔ حیف و میل و غارت ثروت و سرمایه های ملی کشور توسط خاندان پهلوی و مقام های حکومتی به گوش مردم می رسید و آنان را خشمگین تر می کرد.

این در حالی بود که **بیشتر مردم**، به ویژه در روستاها و شهرهای کوچک، در **فقر و محرومیت و بی سوادی** به سر می بردند. (نگرانی آنها ← ادامه زندگی و بقا)

طبق اسناد لانه جاسوسی آمریکا، بسیاری از اعضای خانواده سلطنتی، دارای رفتارهای غیر اخلاقی بودند و علاقه ای نسبت به ایران و مردم ایران نداشتند.

بی بند و باری و
تضعیف اسلام در
سینمای دوران
پهلوی

دو شیزه
شهلا و هابزاده

دختر
شایسته
سال
۱۳۴۶
ایران

زوری پنج نفری با اتفاق آراء
به وهابزاده رای داد.

شهرزاد حقایق دختر
گرمانشاه دوم شد.

شعله شمسزاده از تهران
سوم شد.

زاده کامی گومری فیثالیست
فروین و نوس خاشع فیثالیست
تهران چهارم و پنجم شدند.

بی بند و باری و
تضعیف اسلام در
مجلات دوران
پهلوی

بدون تفسیر

بدون تفسیر

وابستگی شاه به
آمریکایی ها و نفوذ
آنان در اداره کشور

دست بوسی محمدرضا پهلوی توسط تیمسار نصیری رئیس ساواک در یک مراسم رسمی

شکنجه دادن
مخالفان شاه توسط
ساواک

خانم مرضیه حدیدچی (دباغ) یکی از زنان مبارز و انقلابی است.
او در اوج مبارزات دوران انقلاب در زندان کمیته مشترک ضد
خرابکاری به سختی شکنجه شد.
او که در کتابی تحت عنوان «خاطرات شکنجه» بخشی از آنچه را
بر او در زندان کمیته مشترک گذشته است، به تصویر کشیده
است. در بخشی از همین کتاب آمده است:

از صبح روز دوم شکنجه‌های اصلی شروع شد. دستم را به زور گرفتند، سوزن‌های بلندی را به زیر ناخن هایم فرو کردند، سپس نوک انگشتانم را که سوزن زیرش بودند، توی دیوار کوبیدند. سوزن‌ها تا انتها در زیر ناخن‌ها نفوذ کرد. تمام تنم از درد تیر کشید. گاهی با باتوم برقی که شوک الکتریکی ایجاد می‌کند، به اعضای بدنم می‌زدند. گاهی کف پاهایم از شدت ضربات شلاق شدیداً ورم می‌کرد. سریع مامور شکنجه دست و پایم را باز می‌کرد و با شلاق دنبالم می‌افتاد که به دور بالکن دایره ماندی که با نرده آهنی پوشیده شده بود بدوم. گاهی هم پاهایم را به گیره‌هایی که به سقف وصل بود، می‌بستند و تا چند ساعت به حالت آویزان می‌ماند.»

برگزاری جشن های
۲۵۰۰ ساله با تجملات
فراوان

برگزاری جشن های
۲۵۰۰ ساله با
تجملات فراوان

مراسم تاجگذاری
شاه

مراسم تاجگذاری شاه

تفریح و
خوشگذرانی
خاندان شاه

آلونک نشینی و
فقر مردم در دوره
محمد رضا شاه

فقر مردم در دورهٔ محمدرضا شاه

انقلاب اسلامی از آغاز تا پیروزی

مرگ مشکوک حاج آقا مصطفی خمینی فرزند بزرگ امام در آبان سال ۱۳۵۶

برگزاری مجالس ختم در برخی شهرها و نشان دادن ارادت و احترام مردم به امام خمینی

و خشم مردم نسبت به حکومت شاه

خشمگین شدن شاه و درباریان از اقدام ملت در گرامیداشت یاد و نام امام و فرزندش

چاپ مقاله توهین آمیزی نسبت به امام خمینی در روزنامه اطلاعات

این مقاله همچون کبریتی بر انبار باروت انقلاب بود.

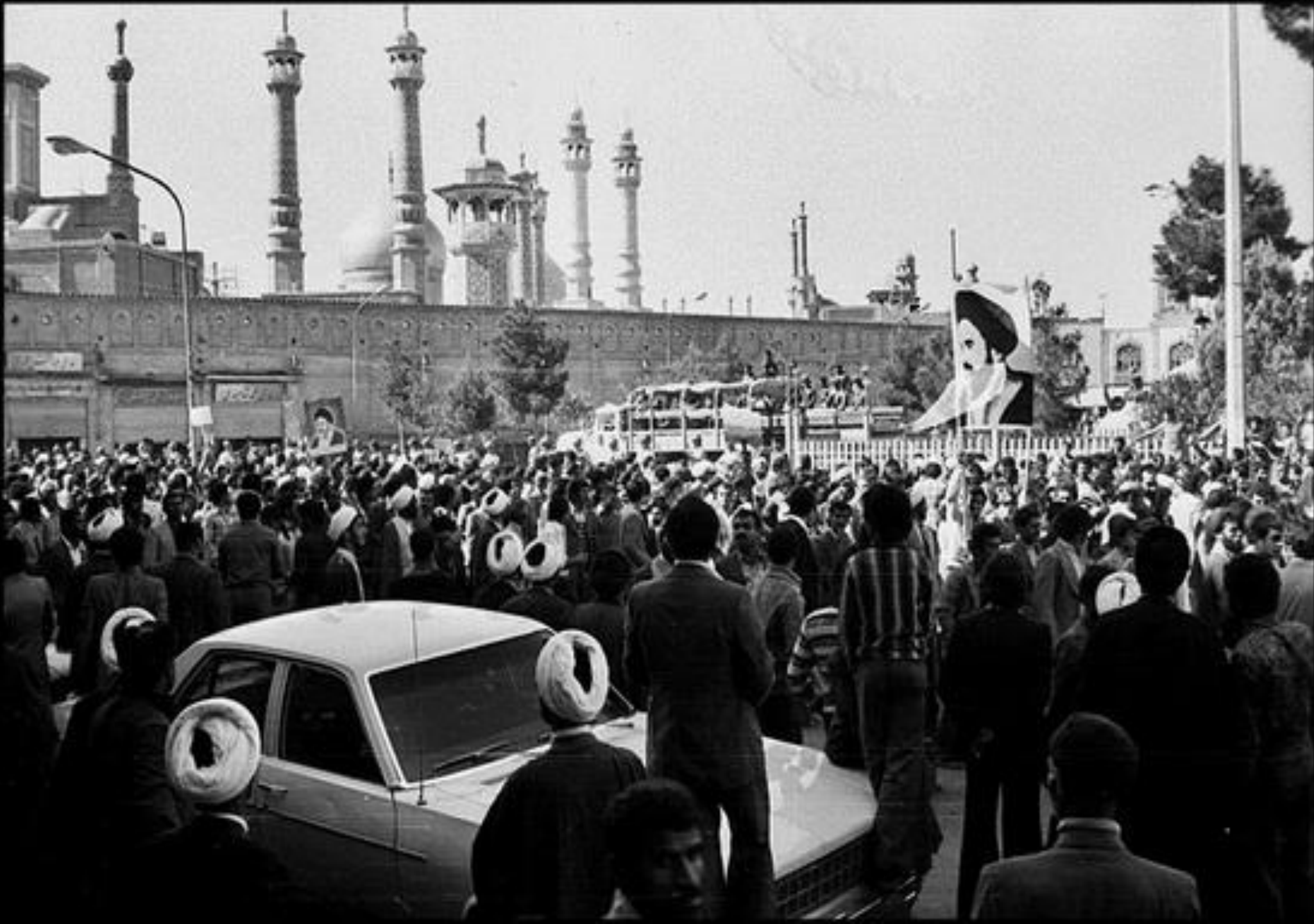
اعتراضات مردم پس از چاپ مقاله، نشانه اعتقاد مردم به اسلام و روحانیت و همچنین پذیرش فکر و نگرش امام خمینی در دل های مردم بود.

قیام ۱۹ دی ماه قم

مردم قم در ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ در اعتراض به انتشار مقاله توهین آمیز نسبت به امام روزنامه اطلاعات، به تظاهرات پرداختند.

مأموران حکومت این تظاهرات را به خاک و خون کشیدند.

قیام ۱۹ دی ماه قم

قیام ۱۹ دی ماه قم

قیام ۲۹ بهمن تبریز

مردم تبریز به مناسبت چهلّم شهدای ۱۹ دی ماه قم، در روز ۲۹ بهمن قیام کردند و تعداد زیادی از آنها شهید و زخمی شدند.

گسترش تظاهرات و اعتصاب ها در کشور

اعتراض های خیابانی مردم در سال ۱۳۵۷، ادامه یافت و شهرهای مختلف ایران صحنه راه پیمایی علیه حکومت شد.

هرچه زمان می گذشت، افراد بیشتری در تظاهرات حضور می یافتند و خواستار نابودی حکومت شاه می شدند.

اعتصاب کارکنان و کارگران شرکت نفت و کارکنان کارخانه های دیگر و مراکز آموزشی، رادیو، تلویزیون، روزنامه ها و ...

یکی از خونین ترین رویدادهای دوران انقلاب اسلامی در روز ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران به وقوع پیوست.

در آن روز که به **جمعه سیاه** معروف شد، مأموران رژیم به طرز بی رحمانه ای تظاهرات مردم را در **میدان ژاله** (شهدای کنونی) به خاک و خون کشیدند.

قیام ۲۹ بهمن تبریز

روز شکران سراسر کشور اعلام می‌داریم

قیام ۲۹ بهمن تبریز

تصاویر شهدای گرانقدر قیام خونین ۲۹ بهمن تبریز

شهید
ضربعلی فتحی

شهید حبیب
نقی نژاد شتربانی

شهید
بهمن آره چی

شهید
پرویز احسن زاده

شهید محمد باقر
رنجبر آذرقام

شهید
سید حسن جدیری

شهید
محرم جبرائیلی

شهید غلامعلی
نجفیان پور

شهید سید فیض
صالح الوندی

شهید بالا آقا
کشاورزی

شهید
قربانعلی شاکری

شهید اصغر
علیزاده شیخ احمدلو

شهید
جعفر درگاهی

شهید
محمد نجلا

اعتصاب کارگران پالایشگاه نفت آبادان

تظاهرات ۱۷ شهریور
۵۷

تظاهرات ۱۷
شهریور ۵۷

تظاهرات ۱۷ شهریور
۵۷

عکس العمل شاه در برابر تظاهرات مردم:

از یکسو برای فریب ملت، پی در پی نخست وزیران خود را عوض می کرد و مدعی آن بود که پیام انقلاب مردم را شنیده است و به خواسته هایشان توجه خواهد کرد.

از سوی دیگر، به مأموران خود دستور می داد که تظاهر کنندگان را سرکوب کنند.

امام خمینی، رهبر انقلاب، با هوشیاری اقدامات شاه و حامیان خارجی او را خنثی کرد و مانع توقف و یا انحراف انقلاب از مسیر خود شد.

هجرت امام از نجف به پاریس:

پس از آنکه قیام ملت علیه حکومت پهلوی، گسترش یافت، دولت عراق امام را وادار کرد که آن کشور را ترک کند.

امام ناچار به فرانسه رفت و در محله «**نوفل لوشاتو**» در حومه شهر پاریس اقامت گزید.

با حضور امام در پاریس، بسیاری از مبارزان توانستند با ایشان ملاقات و گفت و گو کنند.

همچنین این امکان برای خبرنگاران سراسر جهان فراهم آمد تا پیام امام را به گوش مردم ایران و جهان برسانند

امام
خمینی در
فرانسه

امام خمینی در فرانسه

بازگشت امام به ایران و پیروزی انقلاب

سرانجام در نتیجه مبارزه مردم ایران شاه در روز ۲۶ دی ماه مجبور به فرار از کشور شد.

رهبر انقلاب اسلامی در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ با استقبال بی نظیر و باشکوه مردم، به میهن عزیز بازگشت.

انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید و عصر جدیدی در تاریخ ایران آغاز شد.

فرار شاه از ایران

خوشحالی مردم
در فرار شاه از
ایران

استقبال مردم از
بازگشت امام خمینی

بازگشت امام خمینی به
ایران

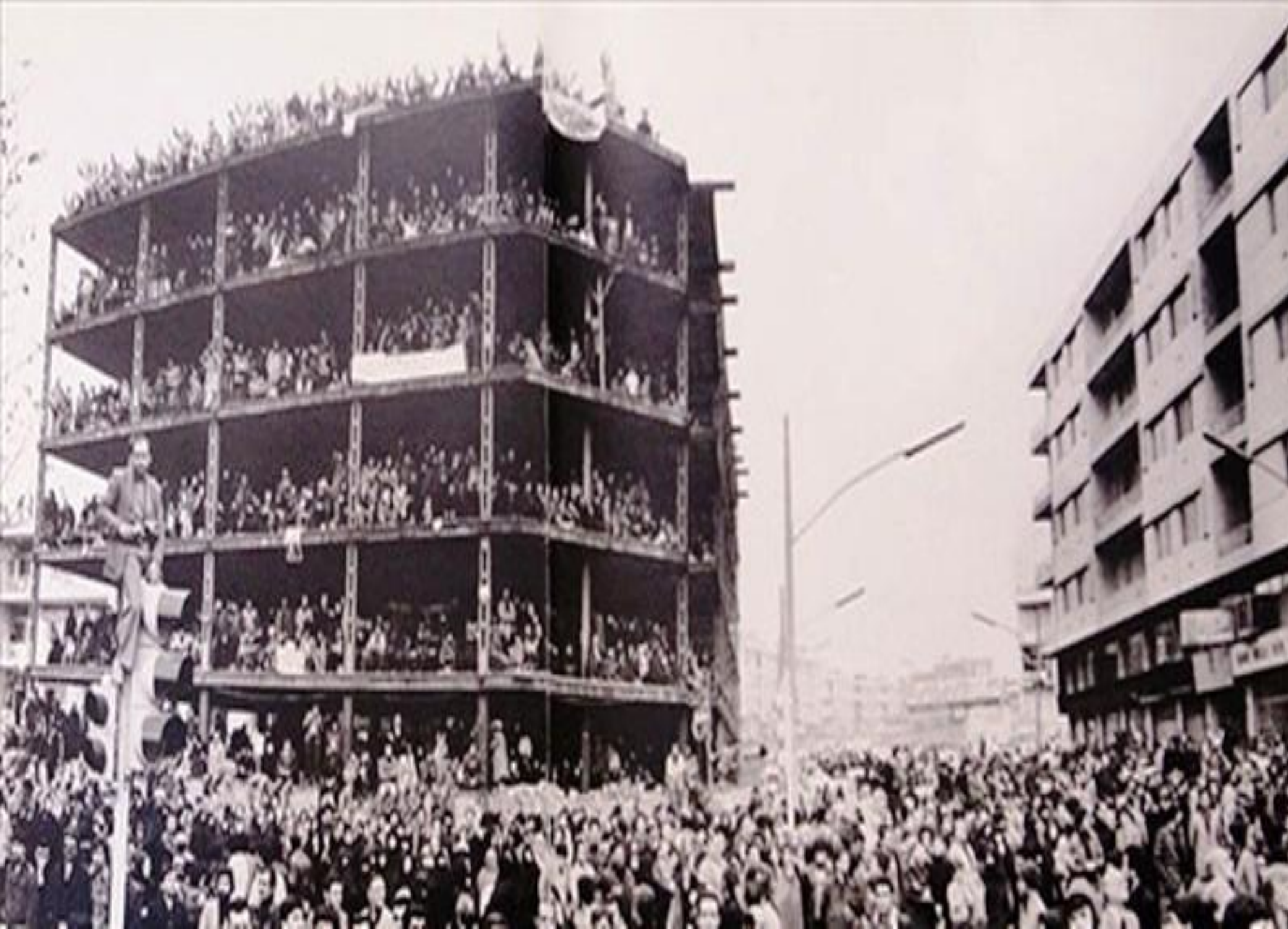

بازگشت امام خمینی به
ایران

سخنرانی امام در روز
بازگشت به ایران در
بهشت زهرا

تظاهرات ۲۲ بهمن
۵۷

تظاهرات ۲۲ بهمن ۵۷

شعار اصلی انقلاب:

استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی

هدف:

از بین بردن وابستگی کشور به بیگانگان

تأمین حقوق ملت در چارچوب قوانین و ارزش های اسلامی

سه عامل مؤثر در موفقیت انقلاب اسلامی:

ایمان به اسلام

وحدت ملت

رهبری قاطع و امام خمینی

از توحه شما بسیار خرسندم.

